הַמִּדְרָשׁ יָקוּם, מִפְּנֵי (ג) שֶׁמִּצְוָה לְמַהֵר וְלָאֱכֹל בִּשְׁבִיל הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלֹּא יִישְׁנוּ, (ד) [ג]אֲבָל לֹא יֹאמַר קְדוּשׁ (ה) עַד שֶׁתְּחַשַּׁךְ: **ב** [ד]יְסַדֵּר שֻׁלְחָנוֹ יָפֶה (ו) בְּכֵלִים (ז) נָאִים כְּפִי כֹּחוֹ, [ה]וְיָכִין מָקוֹם מוֹשָׁבוֹ (ז) שֶׁיֵּשֵׁב בַּהֲסִבָּה דֶּרֶךְ חֵרוּת. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ עָנִי שֶׁאֵין לוֹ כָּרִים (ח) יֵשֵׁב עַל (ג) הַסַּפְסָל (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים (לד:)): **ג** [ו]כְּשֶׁהוּא מֵסֵב (ט) **לֹא יַטֶּה** עַל גַּבּוֹ וְלֹא עַל פָּנָיו (י) וְלֹא עַל יְמִינוֹ, אֶלָּא עַל שְׂמֹאלוֹ. (יא) * (וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ) (טור בשם (רש"י) [רשב"ם] עַל גַּבּוֹ וְלֹא עַל פָּנָיו (י) וְלֹא עַל יְמִינוֹ, אֶלָּא עַל שְׂמֹאלוֹ. (יא) * (וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ) (טור בשם (רש"י) [רשב"ם] (קמ. ד"ה שמאל), ותרומת הדשן סימן קל"ו): **ד** [ז]אִשָּׁה (יב) אֵינָהּ צְרִיכָה (ל) [ד] הַסִּבָּה אֶלָּא אִם כֵּן הִיא חֲשׁוּבָה. הַגָּה: וְכָל הַנָּשִׁים שֶׁלָּנוּ מִקְרֵי חֲשׁוּבוֹת (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים (לז:) ורבינו ירוחם (נ"ח ס"ה)), אַף לֹא נָהֲגוּ לְהָסֵב כִּי סָמְכוּ עַל דִּבְרֵי רַאֲבְי"ה דְּכָתַב (מהי העזרי סי' תקכה) (יג) דְּבַזְמַן הַזֶּה אֵין לְהָסֵב (דברי עצמו (ד"מ סק"ג)): **ה** [ח]בֶּן אֵצֶל אָבִיו (יד) צָרִיךְ

ג מִשְׁנָה שָׁם צ"ט (ע"ב) וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (ח"א סי' קלז). ד טור. ה מִשְׁנָה שָׁם צ"ט (ע"ב). ו שָׁם בַּגְּמָרָא ק"ח (ע"א). ז שָׁם. ח שָׁם.

בַּאֵר הֵיטֵב

ב (ב) **נָאִים.** כָּל הַשָּׁנֶה טוֹב לְמַעֵט בִּכְלֵים נָאִים זָכָר לַחֻרְבָּן, חוץ מִלֵּיל פֶּסַח יְרֻבֶּה בִּכְלֵים נָאִים. וּמַהֲרִי"ל לֹא הָיָה מְשַׁתְּמֵשׁ בְּמִשְׁכּוֹנוֹת שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי כִּי אִם בְּפֶסַח. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב). וְלוּלֵא הָנֵי כְּשׁוֹאֵל שֶׁלֹּא מִדַּעַת, דְּמִסְתָּמָא אֵינוֹ מַקְפִּיד, וּמִשְׁמְעוּת לְשׁוֹן מַהֲרִי"ל (סדר הגדה אות ד) הָעֲמִידִים עַל שֻׁלְחָן מֵיְחֵד לִרְאוֹתָם וּלְשָׁמְרָם, בִּלְי שִׁמּוּשׁ]. וְעַיֵּן חק יַעֲקֹב (סק"ד) מַה שֶּׁכָּתַב, וְעַיֵּן שֵׁ"ךְ (סק"ק יט) וְט"ז (סק"ק יא) בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ק"כ: (ג) **הַסַּפְסָל.** וְלֹא עַל גַּבֵּי קַרְקַע. וּבַמַּרְדְּכִי (לד:) מַשְׁמַע דְּגַרְסִינַן 'יֵסֵב' עַל הַסַּפְסָל. גַּם מַתָּר לְסָמְכוֹ עַל יָרֵךְ חֲבֵרוֹ, אֲבָל לֹא עַל יָרֵךְ עַצְמוֹ, דְּמִיחֲזֵי כְּדוֹאֵג. מַהֲרִי"ל (סדר הגדה אות כ): **ד** (ז) **הַסִּבָּה.** כָּתַב הַפְּ"ח (סק"ב, שו"ת הַחֲדָשׁוֹת סי' ה) הָאֲרוּךְ בָּזֶה דְּוַדַּאי מִדִּינָא הָיָה חַיָּב בַּהֲסִבָּה, אַךְ עִקַּר דִּנְהֹגִינַן כְּדִיעֲבַד כְּרַאֲבְי"ה

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

פַּעַם מִלַּעֲשׂוֹת סְעוּדָה שְׁלִישִׁית עִם פַּת, רַשַּׁאי וְיֹאכַל מִעַט, גַּם יִרְאֶה לְהַקְדִּים עַצְמוֹ, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תמ"ד (ס"א): **ד** [ז] **הַסִּבָּה.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבוֹת בְּ"ח הַחֲדָשׁוֹת (סי' ה) הָאֲרוּךְ בָּזֶה דְּוַדַּאי מִדִּינָא הָיָה חַיָּב בַּהֲסִבָּה, אַךְ עִקַּר דִּנְהֹגִינַן כְּדִיעֲבַד כְּרַאֲבְי"ה

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

צָרִיךְ לְזָרֵז עַצְמוֹ לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע וּלְהִתְפַּלֵּל וְלַיְלֵךְ תֵּכֶף לְבֵיתוֹ: (ג) **שֶׁמִּצְוָה לְמַהֵר וְלֶאֱכֹל וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, לְזָרֵז לַעֲשׂוֹת הַסֵּדֶר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִישְׁנוּ הַתִּינוֹקוֹת כְּשֶׁיִּדְעוּ שֶׁלֹּא יִשְׁתֶּה הַרְבֵּה (ב) עַד הָאֲכִילָה, וּמִמֵּילָא יִשְׁאֲלוּ 'מַה נִּשְׁתַּנָּה' וְיָשִׂיב לָהֶם וִיסַפֵּר מַה שֶּׁכָּתוּב (שמות יג ח) 'וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא': (ד) **אֲבָל לֹא יֹאמַר קְדוּשׁ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּלֹא תֵּיקָא (ג) כֵּיוָן שֶׁמִּצְוָה לְמַהֵר יַתְחִיל הַקִּדּוּשׁ וְהַהַגָּדָה מִבְּעוֹד יוֹם, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב שֶׁיְּכוֹל לְהוֹסִיף מֵחל עַל הַקֹּדֶשׁ וּלְקַדֵּשׁ וְלֶאֱכֹל מִבְּעוֹד יוֹם, וְכָנַ"ל בְּסִימָן רס"ז (ס"ב), קָא מַשְׁמַע לָן דִּלְגַבֵּי פֶּסַח אֵינוֹ כֵּן, לְפִי שֶׁאֲכִילַת מַצָּה הוּקְשָׁה לְפֶסַח שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ט יא) 'עַל מַצּוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ' וּפֶסַח אֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא בַּלַּיְלָה, וְהַקִּדּוּשׁ צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשָׁעָה (ד) הָרְאוּיָה לְמַצָּה. וְעוֹד דְּכוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ (ה) הוּא אֶחָד מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת, וְכֻלְּהוּ בְּתַר הַהַגָּדָה וּמְצָה וּמָרוֹר גְּרִירִי: (ה) **עַד שֶׁתְּחַשַּׁךְ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים (ו) וְלֹא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת: **ב** (ו) **בְּכֵלִים נָאִים וְכוּ'.** וְאַף עַל גַּב דִּבְכָל הַשָּׁנָה טוֹב לְמַעֵט בָּזֶה מִשּׁוּם זָכָר לַחֻרְבָּן, בְּלֵיל פֶּסַח מִצְוָה לְהַרְבּוֹת, שֶׁזֶּהוּ בִּכְלַל דֶּרֶךְ חֵרוּת. וְאָמְרוּ עַל מַהֲרִי"ל שֶׁכְּשֶׁהִיוּ בְּיָדוֹ מִשְׁכּוֹנוֹת שֶׁל נָכְרִים כֵּלִים נָאִים לֹא הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּשׁוּם פַּעַם, [א]רַק בְּפֶסַח הָיָה מְנַהֵג לְהַשִּׂים אוֹתָם עַל שֻׁלְחָן מְיֻחָד לִשְׁמֹחַ בְּרִאְיָתָם: (ז) **שֶׁיֵּשֵׁב בַּהֲסִבָּה.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר רֹאשׁוֹ מֻשָּׁה לְצַד שְׂמֹאל (ז) עַל הַמִּטָּה אוֹ עַל הַסַּפְסָל וְכָרִים תַּחַת רֹאשׁוֹ, אֲצֶל הַשֻּׁלְחָן: (ח) **יָסֵב** (ט) **עַל הַסַּפְסָל.** [ב]כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר. וּלְצַד שְׂמֹאלוֹ. וְאִם אֵין לוֹ סַפְסָל וְהוּא יוֹשֵׁב עַל הַקַּרְקַע (וּכְמוֹ בְּאַרְצוֹת הַמִּזְרָח), גַּם כֵּן צָרִיךְ לְהָסֵב עַל צַד שְׂמֹאל [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ג)]. עוֹד כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּאִם סוֹמֵךְ עַצְמוֹ (ט) עַל בִּרְכֵּי חֲבֵרוֹ, גַּם זֶה מִקְרֵי הֲסִבָּה עַל פִּי הַדְּחָק, אֲבָל לֹא עַל בִּרְכֵּי עַצְמוֹ, דְּמִחֲזֵי כְּדוֹאֵג: **ג** (ט) **לֹא יַטֶּה וְכוּ'.** דְּזֶה לֹא מִקְרֵי דֶּרֶךְ חֵרוּת: (י) **וְלֹא עַל יְמִינוֹ.** דְּלֹא שְׁמָהּ הֲסִבָּה כֵּיוָן שֶׁצָּרִיךְ (י) לֶאֱכֹל בִּימִינוֹ. וְעוֹד טַעַם אַחֵר יֵשׁ דְּשָׁמָּא יִקְדִּים קָנֶה לוֹשְׁטוֹ, דְּוַשְׁט הוּא בְּצַד יָמִין וּכְשֶׁהוּא מֻשָּׁה רֹאשׁוֹ כְּלַפֵּי יָמִין נִפְתָּח הַכּוֹבַע שֶׁעַל פִּי הַקָּנֶה מֵאֵלָיו וְיִכָּנֵס שָׁם הַמַּאֲכָל וְיָבֹא לִידֵי סַכָּנָה: (יא) **וְאֵין חִלּוּק וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּגַם אִשָּׁה צְרִיכָה לְהָסֵב עַל שְׂמֹאל כָּל אָדָם, וְאַף עַל גַּב דְּהוּא אוֹכֵל תָּמִיד בְּשִׂמְאלוֹ וְאִם כֵּן לְטַעַם רִאשׁוֹן הָיָה צָרִיךְ לְהָסֵב עַל יְמִינוֹ, מִכָּל מָקוֹם אֵין לְחַלֵּק מִפְּנֵי טַעַם שֵׁנִי שֶׁמָּא יִקְדִּים קָנֶה לוֹשְׁטוֹ, (י) וְהַאי טַעְמָא עֲדִיפָא לָן מִשּׁוּם דְּקוֹנֵי סַכָּנְתָּא וַחֲמִירָא סַכָּנְתָּא מֵאִסּוּרָא (חולין י'). (יב) וְיֹאכַל אוֹתוֹ הַפַּעַם בִּימִין כָּל אָדָם. וּבְדִיעֲבַד (יג) אִם הָסַב עַל צַד יָמִין יָצָא, דְּיָמִין שֶׁלּוֹ הֲרֵי הוּא כִּשְׂמֹאל כָּל אָדָם: **ד** (יב) **אֵינָהּ צְרִיכָה הֲסִבָּה.** דְּסָתָם אִשָּׁה אֵין דַּרְכָּהּ לְהָסֵב בְּשׁוּם פַּעַם: (יג) **דִּבְזְמַן הַזֶּה אֵין לְהָסֵב.** טָעְמוֹ, כֵּיוָן דְּאֵין רְגִילוּת בְּאַרְצֵנוּ בְּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה לְהָסֵב אֶלָּא יוֹשֵׁב כְּדַרְכּוֹ. אֲבָל תּוֹךְ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, אוֹ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים עַל שְׁאָר קְרוֹבִים כְּגוֹן שֶׁלֹּא נָהֲגוּ שִׁבְעָה לִפְנֵי הָרֶגֶל, אַף שֶׁהוּא חַיָּב (יד) בַּהֲסִבָּה, [ג]מִכָּל מָקוֹם הַנָּכוֹן (טו) שֶׁלֹּא יָסֵב עַל מִטָּה כְּבוּדָּה וּכְלוֹלָה, אֶלָּא יָסֵב בְּשִׁנּוּי קָצָת, דְּהַיְינוּ עַל מִטָּה וְכַר אֶחָד תַּחַת מְרַאֲשׁוֹתָיו אוֹ עַל בִּרְכֵּי חֲבֵרוֹ. [ד]וְקִיטְ"ל (טו) נָהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהָסֵב, (יו) וּמִכָּל מָקוֹם הַלּוֹבֵשׁ אֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ: **ה** (יד) **צָרִיךְ הֲסִבָּה אֲפִלּוּ וְכוּ'.** דְּאַף דְּהַבֵּן חַיָּב בְּכִבּוּדוֹ וּבְמוֹרָאוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוּא

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(נ) מִקּוֹר הַאי דִּינָא הוּא מִבְּרִיתָא (קס.) דְּחוֹטְפִין הַמַּצָּה בִּשְׁבִיל הַתִּינוֹקוֹת וּכְפֵרוּשׁ רַשְׁ"י (ד"ה חוטפין) בְּחַד לִשְׁנָא דְּמִמַּהֲרִין לֶאֱכֹל, וְהַבְּרִיתָא עַל כָּרְחָךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, דְּאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּהַכְּוָנָה הוּא שֶׁיִּקְצְרוּ בַּהֲגָדָה, דְּאִשּׁוּ הָאֲכִילָה הוּא הָעִקָּר. וּבְיָכִין שְׁמוּעָה לְהַרְשָׁבַ"ץ (מאמר חמץ לה. ד"ה תניא) כָּתַב בְּזֶה הַלָּשׁוֹן, וּמִמַּהֲרִים לְהַאֲכִילָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִישְׁנוּ, וְאַתְּיָא כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשׁ רַשִׁ"י, וְכֵן הוּא בְּתוֹסְפוֹת הָרִאשׁ (ד"ה חוטפין), עַיֵּן שָׁם. וְכֵן מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם (פ"ח מחמץ ה"ח) שֶׁכָּתַב וְאַחַר כָּךְ מְבָרְכִין עַל הַגְּאֻלָּה וְאוֹכְלִין מִיָּד, וְכֵן הוּא בְּתוֹסְפוֹת (ד"ה חוטפין) וְהָרַמְבַּ"ם (פ"ח מחמץ ה"ח) שֶׁכָּתַב וְאַחַר כָּךְ מְבָרְכִין עַל הַגְּאֻלָּה וְאוֹכְלִין מִיָּד, וְכֵן הוּא בְּתוֹסְפוֹת הָרִאשׁ

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תעב

(ה) [ה] **הַסְּבָּה** [ט]**אֲפִלּוּ הוּא רַבּוֹ מֻבְהָק, וְתַלְמִיד לִפְנֵי רַבּוֹ** (טו) **אֵינוֹ צָרִיךְ הֲסְבָּה** [כ]**אֲפִלּוּ אֵינוֹ רַבּוֹ מֻבְהָק,**
(טז) **אֶלָּא אִם כֵּן** (יז) **יִתֵּן לוֹ רַבּוֹ** (ו) **רְשׁוּת. וְתַלְמִיד חָכָם מֻפְלָג בְּדוֹרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא לָמַד מִמֶּנּוּ**
כְּלוּם, חָשׁוּב כְּרַבּוֹ וְאֵינוֹ צָרִיךְ הֲסְבָּה. (וְדַוְקָא כְּשֶׁאוֹכְלִין עַל שֻׁלְחָן אֶחָד, אֲבָל אִם אוֹכֵל (יח) עַל שֻׁלְחָן בִּפְנֵי
עַצְמוֹ, צָרִיךְ לְהָסֵב): ו [מ]**הַשָּׁמֵשׁ** (יט) **צָרִיךְ הֲסְבָּה:** ז [נ]**כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ הֲסְבָּה, אִם אָכַל אוֹ שָׁתָה בְּלֹא הֲסְבָּה**
*** לֹא יָצָא, וְצָרִיךְ לַחֲזֹר לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת בַּהֲסְבָּה.** הַגָּהּ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִזְמַן הַזֶּה דְּאֵין דֶּרֶךְ לְהָסֵב, כְּדְאִי הוּא
רַאֲבְ"ה לִסְמֹךְ עָלָיו שֶׁבְּדִיעֲבַד יָצָא בְּלֹא הֲסָבָה (אגודה פרק ערבי פסחים (סי' נ)). (כ) *וְנִרְאֶה לִי אִם לֹא שָׁתָה כּוֹס
שְׁלִישִׁי אוֹ רְבִיעִי בַּהֲסָבָה, *אֵין לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת בַּהֲסָבָה, דְּיֵשׁ בּוֹ חֵשֶׁשׁ שֶׁנִּרְאֶה (ז) כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת, אֲבָל בְּשֵׁנִי
כּוֹסוֹת רִאשׁוֹנוֹת יַחֲזֹר וְיִשְׁתֶּה (כא) בְּלֹא בְּרָכָה (מנהגים (מירנא), סוף הלכות ליל הסדר)), (כב) וְכֵן בַּאֲכִילַת (ח) מַצָּה. וּלְכִתְחִלָּה יָסֵב

ט תוספות (קה. ד"ה כפני) והרא"ש (פ"י סי' כ) שם.
י שם בגמרא (קה.).
כ הרא"ש (שם) והמרדכי (לז:) מהקדוק סוגיות הגמרא. ל תרומת הדשן (ח"א סי' קלח). מ שם בגמרא בביאה ונפשטא, וכן הסכמת הפוסקים.
נ הרא"ש שם מדיוק לשון הגמרא, וכתב הרמב"ם (פ"ו ה"ח) בשעת אכילת כזית מצה, וכן כתבו שאר פוסקים, ורבהגהות (מיימוניות פ"ו אות ה) כתבו וכן כזית אפיקומן.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

שְׁאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהָסֵב, לְכָן יֵשׁ לְמֹחות בְּיַד אֲכָל תּוֹךְ י"ב חֹדֶשׁ שְׁרוּצָה לְהָסֵב, עַיֵּן שָׁם:
ה [ה] **הַסְּבָּה.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן שָׁם בְּפָנִים מְאִירוֹת שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁאִם הוּא רַבּוֹ מֻבְהָק
פְּטוּר מֵהֲסָבָּה:

בְּאֵר הֵיטֵב

שֶׁהוּא בְּנֵד מַתִּים, וְכֵן כָּתַב הַטַּ"ז (סק"ג) [דְּלֹא כְּמַגֵּן אַבְרָהָם (סק"ה)]. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ:
ה (ה) **הַסְּבָּה.** [דְּמִסְתָּמָא מְחַל לוֹ]. וְהֵבִ"ח (ס"ד) פָּסַק דְּאֵין מֵסֵב אֶלָּא אִם כֵּן יִתֵּן
לוֹ אֲבִיו רְשׁוּת, וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבוֹת פָּנִים מְאִירוֹת (ח"א) סִימָן צ"ג: (ו) **רְשׁוּת.** וְאֵין חִיּוּב
עַל הָרַב לָתֵת לוֹ רְשׁוּת. ט"ז (סק"ד). וְכָל זֶה בְּתַלְמִיד שֶׁל תּוֹרָה אֲבָל תַּלְמִיד שֶׁל
אָמָּנוּת בְּכָל עִנְיָן מֵסֵב: ז (ו) **כְּמוֹסִיף:** פֵּרוּשׁ, כֵּיוָן שֶׁאָסוּר לִשְׁתּוֹת בֵּינֵיהֶם אִם כֵּן מִתְּחִלָּה לֹא הָיָה דַּעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת, וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ, וְהֲוֵי כְּמוֹסִיף. אֲבָל בְּרִאשׁוֹנוֹת כֵּיוָן שֶׁמֻּתָּר
לִשְׁתּוֹת בֵּינֵיהֶם, אִם כֵּן הָיָה דַּעְתּוֹ עָלָיו וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. וְנִרְאֶה לִי, דְּאִיתָא שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לִשְׁתּוֹת בֵּין הָרִאשׁוֹנוֹת אִם כֵּן הָוֵה לֵיהּ נִמְלָךְ, וְאִם שָׁתָה צָרִיךְ לְבָרֵךְ וְהֲוֵי לֵיהּ
כְּמוֹסִיף, לָכֵן לֹא יַחֲזֹר וְיִשְׁתֶּה וְיִסְמֹךְ עַל רַאֲבְ"ה. אֲבָל בְּכוֹס שֵׁנִי יַחֲזֹר וְיִשְׁתֶּה, דְּהָא אֲפִלּוּ שׁוֹתֶה יַיִן תּוֹךְ הַסְּעוּדָה כּוֹס שֵׁנִי פּוֹטְרוֹ. וְנִרְאֶה לִי דְּבִתְחִלַּת הֲסֵבָּה יִהְיֶה דַּעְתּוֹ
לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת בֵּין הָרִאשׁוֹנוֹת, וְאָז אִם טָעָה וְשָׁתָה בְּלֹא הֲסֵבָּה יַחֲזֹר וְיִשְׁתֶּה בְּלֹא בְּרָכָה. עַד כָּאן לְשׁוֹן מָגֵן אַבְרָהָם. וּבְ"ח בְּסִימָן תע"ט (ס"א)
כּוֹסוֹת אִם שְׁתָאַן בְּלֹא הֲסֵבָּה יָצָא, וְכֵן נִרְאֶה לִי עִקָּר. חק יַעֲקֹב (ס"ק יד). וְכֵן כָּתַב הָאֲגַדָּה (סי' צב): (ח) **מַצָּה.** עַיֵּן בְּפִסְקֵי מֹהֲרַא"י (תרומת הדשן ח"ב) סוֹף סִימָן (קכ"ב)
[קנ"ב], דְּמֻרְמָבְּ"ם (פ"ו ה"ח) וּסְמַ"ג (עשין מא) וְהָרא"ש (פ"י סי' כ) וְהַמְּרְדְּכִי (לז:) וְהַגָּהוֹת מֵיְמוֹנִי (פ"ו אות ה) מִדִּבְרֵי כֻּלָּם נִלְמַד דְּכַזַּיִת רִאשׁוֹן שֶׁל הַמּוֹצִיא לֹא בָּעֵי הֲסֵבָּה. עַד

בֵּאוּר הֲלָכָה

הֲסֵבָּה, וְצָרִיךְ עִיּוּן. וְעַיֵּן בְּשֶׁבֶּלֵי הַלֶּקֶט סִימָן רי"ח, וּפֵרוּשׁוֹ בְּשֵׁמָא יַקְדִּים קָנֶה לְרַשָּׁט הוּא מְשֻׁנֶּה מִפֵּרוּשׁ כָּל הַמְפָרְשִׁים, וּלְפִי זֶה נִשְׁתַּנּוּ אֹצְלוֹ כָּל הַדִּינִים
הַמְבֹאָרִים בְּכָאן, וְשׁוּם פּוֹסֵק לֹא פֵּרֵשׁ כְּדִבְרָיו:
ז * **לֹא יָצָא וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וְלֶאֱכֹל.** נִרְאֶה דִּלְדַעַת הַמְחַבֵּר אִם גָּמַר כָּל הַסְּעוּדָה
וּבֵרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְאַחַר כָּךְ נִזְכַּר שֶׁלֹּא הָיָה בַּהֲסֵבָּה, צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ
'הַמּוֹצִיא' וְ'עַל אֲכִילַת מַצָּה', מַה שֶּׁאֵין כֵּן לַיֵּשׁ אוֹמְרִים אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ
עַל אֲכִילַת מַצָּה. וּפְשׁוּט דְּאַף דִּלְכִתְחִלָּה מִצְוָה לֶאֱכֹל שְׁנֵי זֵיתִים בַּהֲסֵבָּה כְּמֹבְאָר
בְּסִימָן תע"ה (ס"א), **מִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד יָצָא בְּכַזַּיִת אֶחָד:**
* **וְנִרְאֶה לִי אִם לֹא שָׁתָה כּוֹס שְׁלִישִׁית וְכוּ'.** וְדַעַת הַבֵּ"ח (ס"ב) דְּבְכָל
הָאַרְבַּע כּוֹסוֹת לֹא יַחֲזֹר וְיִשְׁתֶּה, וְיִסְמֹךְ עַל דַּעַת אֲבִי הָעֶזְרִי (סי' תקכה),
וְכֵן כָּתַב הַחק יַעֲקֹב (ס"ק יד). מֵיהוּ אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא דִּבְרֵי הָרַמְ"א שֶׁהֲרֵי כַּמָּה
אַחֲרוֹנִים מְפָקְפְּקִים גַּם עַל הַכַּרַעַת הָרַמְ"א בָּזֶה, וּלְדַעְתָּם אֵין לְצָרֵף דַּעַת אֲבִי
הָעֶזְרִי לְהָקֵל בָּזֶה [עַיֵּן בַּמַּאמַר מָרְדְּכִי (סק"ג) וּפְרִי חָדָשׁ], וְעַל כָּל פָּנִים אֵין לָנוּ
לְהָקֵל יוֹתֵר מִדַּעַת הָרַמְ"א, וְכֵן הוּא דַּעַת מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז) וְאֶלְיָה רַבָּה (סק"י)
וְהַגְּרַ"ז (סט"ו) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים.
* **אֵין לוֹ לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת בַּהֲסֵבָּה. כָּתַב בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים** (דיני הסיבה ס"ז)

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

רַבּוֹ, מִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ הֲסֵבָּה, (יח) דִּמְסְתָּמָא אָב מָחִיל לִבְנֵיהּ:
(טו) **אֵינוֹ צָרִיךְ הֲסֵבָּה.** מְשׁוּם דִּבְרֵישָׁא אָמַר צָרִיךְ נָקֵט הָכָא אֵינוֹ
צָרִיךְ, אֲבָל בָּאֻמָּת אִסּוּרָא (יט) נַמִּי אֵיכָּא לְהָסֵב בְּפָנָיו, דִּמְוֹרָא רַבּוֹ
כְּמוֹרָא שָׁמַיִם: (טז) **אֶלָּא אִם כֵּן וְכוּ'.** וְאָז (כ) מְחֻיָּב לְהָסֵב:
(יז) **יִתֵּן לוֹ רַבּוֹ רְשׁוּת.** הֵינוּ שֶׁיְּרַשֶּׁהוּ בְּפֵרוּשׁ [חק יַעֲקֹב (ס"ק יא)],
וְאָז מְהֻנֶּה (כא) אֲפִלּוּ בְּרַבּוֹ מֻבְהָק: (יח) **עַל שֻׁלְחָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְכוּ'.**
אַף עַל פִּי שֶׁהוּא (כב) בִּפְנֵי רַבּוֹ, וְטַעְמוֹ כֵּיוָן דְּהוּא בְּשֻׁלְחָן בִּפְנֵי
עַצְמוֹ אֵין הַסְּבָּה שָׁלּוּ וְלִזּוּל לִכְבוֹד הָרַב. [א]וּפְרִי חָדָשׁ חוֹלֵק בָּזֶה
וְלִדְיָדֵיהּ כָּל שֶׁרּוֹאֶהוּ רַבּוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהָסֵב מִשּׁוּם מוֹרָאוֹ, וּפְרִי
מְגַדִּים (משז"ז סק"ד) כָּתַב שֶׁבְּאֹפֶן זֶה טוֹב שֶׁיִּטֹּל מִמֶּנּוּ רְשׁוּת:
ו (יט) **צָרִיךְ הֲסֵבָּה.** וַאֲפִלּוּ (כג) בִּפְנֵי אֲדוֹנוֹ. דְּאַף עַל פִּי שֶׁהוּא
תָּמִיד מְשֻׁעְבָּד לְהִתְעַסֵּק בְּצָרְכֵי הַבַּיִת, מִכָּל מָקוֹם מֻחְיָב הוּא
לְהַרְאוֹת חֵרוּת בְּלֵיל פֶּסַח וְלֶאֱכֹל עַל כָּל פָּנִים כַּזַּיִת מַצָּה וְכַזַּיִת
אֲפִיקוֹמָן וְאַרְבַּע כּוֹסוֹת בַּהֲסֵבָּה. וְהוּא הַדִּין פּוֹעֵל (כה) שֶׁיֵּשׁ לוֹ
תַּלְמִיד לְלַמְּדוֹ אֻמָּנוּת, חַיָּב הַתַּלְמִיד בַּהֲסֵבָּה. וְכֵן עֲבָדִים (כו) עִבְרִים
חַיָּבִים בַּהֲסֵבָּה עַל כָּל פָּנִים בְּכַזַּיִת רִאשׁוֹן, כְּשֵׁמֶשׁ. [ב]וּלְעִנְיַן עֶבֶד כְּנַעֲנִי (כז) עַיֵּן בָּאֲחֲרוֹנִים: ז (כ) **וְנִרְאֶה לִי אִם לֹא שָׁתָה וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר,
דְּבֵין כּוֹסוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת דְּמֻתָּר לִשְׁתּוֹת כַּמָּה דְּבָעֵי, כִּדְמוּכָח לְקַמָּן סִימָן תע"ג (ס"ג) [דְּהָכָא לֹא אָמְרִינַן (כח) שֶׁנִּרְאֶה כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת], צָרִיךְ
לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת אִם לֹא עָשָׂה הֲסֵבָּה, דִּלּוּ יְהֵא אֶלָּא שְׁתִיַּת רְשׁוּת נַמִּי שָׁרִי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם שָׁכַח לְהָסֵב בִּכּוֹסוֹת אַחֲרוֹנוֹת, אֵין לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת,
(כט) שֶׁהֲרֵי שְׁתִיַּת רְשׁוּת אָסוּר שָׁם מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת, וְאִם כֵּן כֵּיוָן דִּלְהַרַאֲבְ"ה אֵין צָרִיךְ לְהָסֵב, מִמֵּילָא הוּא שְׁתִיַּת רְשׁוּת
דְּאָסוּר בֵּין כּוֹסוֹת אַחֲרוֹנוֹת: **(כא) בְּלֹי בְּרָכָה.** כָּתַב מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז) דְּכָל זֶה לְעִקַּר הַדִּין דִּרְשׁוּת בְּיָדוֹ לִשְׁתּוֹת כַּמָּה כּוֹסוֹת, אֲבָל לְמִנְהָגֵנוּ
שֶׁאֵין שׁוֹתִין שׁוּם כּוֹס אֲפִלּוּ בֵּין כּוֹסוֹת רִאשׁוֹנוֹת וּכְדִמְבֹאָר בְּסִימָן תע"ג סָעִיף ג', הֲוֵי לֵיהּ בְּנִמְלָךְ וְאִם שׁוֹתֶה צָרִיךְ לְבָרֵךְ. וְהוֹסִיף עוֹד,
דְּלְפִי זֶה (ל) אֲפִלּוּ בֵּין רִאשׁוֹן לְשֵׁנִי אֵין כַּדַּאי שֶׁיַּחֲזֹר וְיִשְׁתֶּה, דְּכֵיוָן שֶׁמְּבָרֵךְ עָלָיו נִרְאֶה כְּמוֹסִיף עוֹד כּוֹס עַל הַכּוֹסוֹת, [וּכְדִמְבֹאָר בְּסִימָן
תע"ג בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (סי' תקכה)], וְלָכֵן לֹא יַחֲזֹר וְיִשְׁתֶּה, וְיִסְמֹךְ עַל דַּעַת אֲבִי הָעֶזְרִי כְּמוֹ בִּכּוֹסוֹת אַחֲרוֹנוֹת. וּמִיהוּ אִם שָׁכַח הֵסֵב בְּכוֹס
שֵׁנִי, יַחֲזֹר וְיִשְׁתֶּה בַּהֲסֵבָּה בְּלִי בְּרָכָה, דְּלֹא הֲוֵי בְּנִמְלָךְ, (לא) שֶׁהֲרֵי גַּם בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה אִם רוֹצֶה לִשְׁתּוֹת אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ וְסוֹמֵךְ עַל בִּרְכַּת כּוֹס
שֵׁנִי. וְנָכוֹן שֶׁקֹּדֶם שֶׁמְּבָרֵךְ עַל כּוֹס רִאשׁוֹן (לב) יִהְיֶה בְּדַעְתּוֹ לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת בֵּין הַכּוֹסוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, וְאָז אֲפִלּוּ יִטְעֶה וְיִשְׁתֶּה כּוֹס רִאשׁוֹן בְּלִי
הֲסֵבָּה, יוּכַל לִשְׁתּוֹת כּוֹס אַחַר בַּהֲסֵבָּה וּבְלִי בְּרָכָה, וְלֹא יִהְא נִרְאֶה כְּמוֹסִיף: **(כב) וְכֵן בַּאֲכִילַת מַצָּה.** הֵינוּ שֶׁיַּחֲזֹר וְיֹאכַל הַכַּזַּיִת מַצָּה, וּבְלֹא

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ה (יא) שְׁאֵלְתּוֹת פָּרָשַׁת צַו (שאילתא עז) וְכָל בּוֹ (סי' נ) וְאַבּוּדְרָהֶם (סדר הגדה ד"ה ושתית):
(יב) דְּרָכֶי מֹשֶׁה (סק"ט). וְכֵן מוֹכֵחַ מֵהָרַמְבְּ"ם (פ"ו ה"ח) וְכֵן כָּתְבוּ אַחֲרוֹנִים:
(יג) מְסֹרֶת סָפְרֵי חָדָשׁ. וְכֵן מִשְׁמַע מֵרַי"ץ גִּיאוּת שֶׁכָּתַב, אַף עַל גַּב דַּהֲסֵבָּה מִצְוָה,
כְּבוֹד רַבּוֹ נַמִּי מִצְוָה וּמִצְוָה דִּכְבוֹד תּוֹרָה עָדִיף, וּמִמֵּילָא כֵּיוָן דְּהָרַב מָחֵל לוֹ אֵיכָא
מִצְוָה דַּהֲסֵבָּה, וְכֵן מִשְׁמַע לִשְׁנָא דְּהִמְחַבֵּר מִדְּכָתַב אֵינוֹ צָרִיךְ אֶלָּא אִם כֵּן וְכוּ'
מַשְׁמַע דְּבָזֶה צָרִיךְ: (יד) פְּרִי חָדָשׁ: (כג) דְּרָכֵי מֹשֶׁה (סק"ג) בְּשֵׁם מַהֲרַ"י בְּרוּנָא. וְעַיֵּן
שָׁם עוֹד מַה שֶּׁהֵבִיא בְּשֵׁמוֹ שֶׁדַּעְתּוֹ דְּתַלְמִיד אַצֶּל רַבּוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ אֲבָל רַשַּׁאי, וְהִשִּׁיג
עָלָיו הַדְּרָכֵי מֹשֶׁה, עַיֵּן שָׁם. וְאָפְשָׁר דְּמִשּׁוּם זֶה הַקֹּל מֹהֲרַ"י בְּרוּנָא גַּם בְּסִמּוּךְ עַל
שֻׁלְחָן אַחֵר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְדִידָן דְּאָסוּר לְהָקֵל בָּזֶה, וּכְהַפְרֵי חָדָשׁ: ו (מד) רַמְבְּ"ם (פ"ו ה"ח): (מה) דְּאַף שֶׁבְּכָל יוֹם חוֹלֵק כָּבוֹד לְרַבּוֹ וְאֵינוֹ מַרְאֶה

לְיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבשו"ע הרב (סי"א) כתב בפשיטות שאם אוכל על שולחן אחר חייב להסב אפילו הוא רבו מובהק וגדול בדורו. **ב]** ובשו"ע הרב (סי"ב) כתב שעבדים ושפחות העברים צריכים הסיבה, משמע שעבדי"ו הכנענים אין צריכים הסיבה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah